

Csörgő Terézia

EGY JÓTÉKONY ÖREGDIÁK

Emlékezés Holló János akadémikusra

2012. január 5-én 92 éves korában Budapesten elhunyt Holló János. A Budapesti Műszaki Egyetem Vegyész-mérnöki Karának egykori iskolateremtő dékánja, az MTA korábbi Központi Kémiai Kutatóintézet nyugalmazott igazgatója, professor emeritus, a mezőgazdasági vegyészet, az élelmiszer-ipari technológia, illetve a biomérnöki tudományok nemzetközileg elismert szakértője, akadémikus, Állami-díjas, a BME tiszteletbeli doktora olyan ember volt, akiről csak jó szívvel, elismeréssel szólnak az írások.

Dolgozatomban Holló Jánosról, az emberről írok, akinek élete és munkássága sok-sok szállal kötődött a körülötte élőkhez szakmailag és emberileg egyaránt. Segítette a körülötte élőket abban, hogy elérjék céljaikat, beteljesedjenek álmaik, s belássák, mindig legyen annyi erejük, ami szükséges ahhoz, hogy bölcsen, okosan, derűsen éljenek.

Gazdag szakmai tevékenységének és munkatársai, tanítványai róla alkotott véleményének együttes bemutatásával próbálok a fenti állításaimat bizonyítani.

Holló professzor úr Szentesen született 1919. augusztus 20-án – édesapja munkahelye okán egy ideig ott éltek szülei –, de mindig is jászberényinek vallotta magát, hiszen a családja jászberényi, és egész fiatal korát Jászberényben töltötte. A József Nádor Gimnázium – ma Lehel Vezér Gimnázium – diákja volt, 1937-ben itt érettségizett. Gimnáziumi tanulmányai után a József Nádor Műszaki és Gazdasági Egyetemen – ma BME – tanult tovább, vegyész-mérnöki oklevelét 1941-ben szerezte meg.

A tudós és a tudományszervező

Holló professzor úr sok évtizedes, aktív, sokrétű és világszerte elismert szakmai pályája különböző vegyipari üzemekben indult. 1946–1952 között a Kőbányai Sörgyárban a laborvezetői munkakörtől a műszaki igazgatói pozícióig jutott, majd 1947-ben műegyetemi doktorátust, 1950-ben egyetemi magántanári címet szerzett. 1952-től 1991-ig tanszékvezető egyetemi docens, majd tanszékvezető egyetemi tanár a BME Mezőgazdasági Kémiai Technológia Tanszékén. Az 1955–57-es és 1963–1972-es időszakokban a BME Vegyész-mérnöki Kar dékánja. 1972–1991 között a Központi Kémiai Kutatóintézet (KKKI) igazgatója, majd tudományos igazgatója volt.

1967-től a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, 1976-tól pedig a rendes tagja. Tiszteletbeli tagja volt az osztrák és lengyel Élelmiszer és Biotechnológia Egyesületnek, dísz-

doktora a bécsi, a berlini műszaki egyetemnek, kültagja a finn, a lengyel és a Német Tudományos Akadémiának. Akadémiai tisztségei mellett 1949-ben a Magyar Élelmészispari Tudományos Egyesület alapítója volt, főtitkárrá választották, később az egyesület társelnöke, majd elnöke, 1990-ben tiszteletbeli elnöke lett. 1964–1966, valamint 1982–1983 között a Nemzetközi Zsiradékutató Társaság elnöke volt.

1948 és 1968 között az Élelmészeti Ipar című folyóirat alapító szerkesztője. Az Acta Alimentaria Academiae Scientiarum Hungariae főszerkesztője 1982–2004 között, s eredményesen folytatta a folyóirat alapító Vas Károly munkáját azáltal, hogy nemzetközileg elismert hazai és külföldi tudósokat bevont az Acta Alimentaria szerkesztő bizottságába, így az 1984-ben nemzetközi élelmiszertudományi folyóirattá válhatott.

Az Élelmiszervizsgáló Közlemények főszerkesztője, a Biotechnológia és Környezetvédelem című folyóiratnak 1987–1997 között főszerkesztője, az Élelmiszervizsgáló Közlemények szerkesztőbizottságának elnöke, több hazai és nemzetközi tudományos folyóirat szerkesztőbizottságának tagja volt.

Munkásságát megannyi kitüntetés mellett az Állami-díj első fokozatával ismerték el. Nemzetközi szinten is sok elismerést kapott: a lengyel Copernicus, az olasz Premio d'oro Interpetrol, a német Normann és Saare, valamint a francia Chevreul és a Commn. Internationale des Industries Agricole érem tulajdonosa, a francia Kutatási és Találmányi Érdemrend Parancsnoka, az Akadémiai Palma lovagja.

Magyarországon az élelmiszer- és mezőgazdasági kémiai kutatásoknak Holló professzor úr volt a megalapítója. Tudományos iskolát teremtett a biomérnökök képzésben, a biotechnológia területén.

Legfontosabb tudományos eredményei is a biotechnológiai területekhez kapcsolódnak, így a természetes polimerek (keményítő, cellulóz stb.) kémiája, az ipari mikrobiológia és a fermentációs kutatások, növényi fehérjekészítmények, valamint az ipari enzimológiai kutatások és a biológiai ipari eljárások kutatási területéhez. Kiemelkedő eredményeket ért el a söripár, a növényolajipar, a molekuláris desztilláció és a mikrobiológia területén. Az ivóvizek és a szennyvizek tisztítása, a hulladékhasznosítás is központi témájaként szerepelt.

A professzor úr vezette tanszéken olyan környezetvédelmi biotechnológiai eljárásokat dolgoztak ki, melyek a környezet minőségének javítását szolgálják, pl. az irányított biodegradáció kivitelezése a szennyvízelvezető és -tisztító rendszerekben. Két konkrét megoldásról olvashatunk Jobbágy Andrea (Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Alkalmazott Biotechnológiai és Élelmiszertudományi Tanszék) egy előadásának összefoglalójában:

1. „A Balaton körzetéért felelős Dunántúli Regionális Vízmű Zrt.-vel közösen végzett kutatások során ... a probléma megoldására egy olyan, nemzetközi viszonylatban is figyelmet felkeltett eljárást dolgoztunk ki, ami az anoxikus körülmények között történő szennyvíztovábbítással kerüli el az anaerob berothadást. Az eljárás alapja a denitrifikáló, nitrátból nitrogén gázt termelő mikroorganizmusok metabolikus előnyének kihasználása a szulfátredukáló, kénhidrogént termelő, illetve a szerves illósavakat előállító mikroorganizmusokkal szemben...

2. A ... nitrogénhiányos szennyvizek tisztítására fejlesztettünk ki egy olyan, gyökeresen új eljárást, ami gyakorlatilag kiküszöböli a kívülről beadagolt N-és/vagy P-források költségeit és a változó minőséghez való igazodás problémáit. A balatonboglári BB Borkombinátban üzemszerűen is sikeresen működő eljárás a bioreaktor elrendezés és üzemeltetés megfelelő megválasztásával a többlet szénét a sejtekben raktározni képes, ún. glikogénakkumuláló mikroorganizmusok elszaporításán alapszik.”

Kiemelten foglalkozott az élelmiszer- és a biológiai iparok mérnöki kérdéseivel. Az alapanyagok kémiai és fizikai tulajdonságait, az ipari enzimek elméleti és gyakorlati problémáit kutatta egészen az alkalmazott műveleti folyamatokig.

Munkatársaival együtt a világon elsőként fejlesztette ki a zöld növényekből nagy biológiai értékű rostmentes erőtakarmány előállítását lehetővé tévő, ún. VEPEX-eljárást (VEPEX = Vegetable Protein Extract – növényi fehérjekivonat). Kidolgozott nagyszámú enzimes és tömény sörfőzési eljárást, de megoldotta az izocukor és az alkohol cukorból történő gyártását is.

Hollókék egykori háza a Bercsényi úton

A növényi eredetű biomassza (pl. faanyag) a negyedik helyen áll az energiaforrások között a szén, a földgáz, a kőolaj után. A tanszéken foglalkoztak és foglalkoznak a növényi biomassza alternatív energiatermelő formájának megoldásával. A mikrobiológia és enzimológia című tárgyat a vegyész-mérnökképzésbe szintén a tanszék vezette be.

A hazai élelmiszeripari vegyész-mérnök-, később a biomérnök képzésben is generációk sora köszönheti Holló professzornak az elméleti és gyakorlati mérnöki ismereteket. Azt vallotta, hogy „üzemi gyakorlat nélkül a mérnök nem mérnök.” Ezért az általa vezetett Mezőgazdasági Kémiai Technológia Tanszéken megteremtette a lehetőséget arra, hogy az egyetemi hallgatók kísérleti „félüzemi” oktatásban és gyártervezési gyakorlatokon vegyenek részt. A gyakorlatokon a hallgatók kis csoportokban „tervfeladat” szinten tervezték meg egy-egy speciális üzem energia- és anyagmérlegét, kiválasztották a legmegfelelőbb berendezéseket, munkaerő tervet,

és gyártási kalkulációt készítettek, sőt egy-egy jól kiválasztott üzemrész „műszaki tervének” elkészítése is szerepelt a feladatok között.

A BME-n indult biomérnök képzéshez különböző technológiai laborokat is kialakítottak. Ezek egyike a ma F-Labor (Fermentációs csoport) néven több mint 20 éve működő kutatócsoport, amely „nagy-labor” méretű készülékekben mikrobiális tenyésztéseket és termeltetéseket végez.

Holló János emblemikus alakja volt és maradt tanszékünknek, amit nagyon sokáig egyszerűen csak Holló-tanszéknek neveztek. Az ő iskolateremtő és tudományszervező munkásságának köszönhetően fejlődött fel a mezgaz tanszék egy néhány fős egyetemi katedrától az ország egyik meghatározó iskolájává, ahol mérnökgenerációk tucatjai nőttek fel – hangzott el 2012. november 30-án professzor utódja Sevela Béla előadásában.¹

Tanítványaival jelenleg is találkozhatunk az ország és a világ különböző erjedéssipari, gyógyszer- és élelmiszeripari termelő és kutató helyein, illetve környezetvédelemmel foglalkozó területeken. Sokan magas szintű vezetői beosztásokban végzik munkájukat.

Nagyszámú mérnök-generációkat nevelő tankönyvnek és egyetemi jegyzetnek a szerzője vagy társszerzője volt. Pl. „Élelmezési iparok I–II. (1952–1957)” című kétkötetes mű, amely a vegyészmérnök hallgatók szakmai bibliája lett, és az élelmiszeripari üzemek szakmai könyvtárából sem hiányozhat, „Söripari technológia I–II. (1965–1966)”, „A keményítő bioszintézisének és enzimes degradációjának folyamata (1972).”

Publikációinak száma több száz, melyek magyarul, németül, angolul, franciául jelentek meg. Példaként: A keményítő bioszintézisének és enzimes degradációjának folyamata (1972), A korszerű fermentációs kutatás néhány problémája (1978), Élelmiszer és takarmánytermelési biotechnológia (1989), A keményítő biokonzervációja (1992), Emberi táplálkozásra előállított nem konvencionális élelmiszerek (1993). 1971-ben angol nyelven megjelent „Application of Molecular Distillation” című könyve nemzetközileg is elismert. Élete során huszonöt szabadalmat jegyeztetett be.

Szabóné Szikszai Boglárka gyógyszerkutató (TEVA Gyógyszergyár), volt tanítványom 2003-ban végzett a BME biomérnöki szakán, s elmondta, hogy Holló professzor urat már nem ismerték, de tudták, hogy a vegyészmérnöki kar dékánja volt, s azt is, hogy az eredményeit az Élelmiszertudományos szakirányúknál és náluk, az ipari biotechnológia szakirányon felhasználták és beépítették az oktatási anyagba. A tankönyvek, melyeket ők használtak már újított változatúak voltak, mivel ez egy gyorsan fejlődő iparág, de az alapot a Holló-féle könyvek – pl. a Biológiai iparok műveletei, vagy az Élelmezési iparok – adták az újabb tankönyvekhez.

AKözponti Környezet- és Élelmiszer-tudományi Kutató Intézet, a MTA Élelmiszertudományi Tudományos Bizottsága és a Magyar Élelmiszertudományi és Technológia Egyesület 349. Tudományos Kollokviumán, 2012. november 30-án a Holló János professzor emlékére rendezett ülésen az emlékező beszédek a szakmai munkája mellett az emberi nagyságáról szóltak:

Holló János sikeres iskolateremtési és tudományszervezési tevékenysége jelenti alkotásának maradandóságát. Mindig képes volt felismerni, hogy mi az új, mi az előremutató, milyen kutatási-fejlesztési területeket és kit, illetve kiket érdemes támogatni, és ennek felismerése után minden erejével támogatta is fiatal munkatársainak előrehaladását – méltatta előadásában Sevela Béla.

A professzor úr nemcsak kiváló szakember, tudós és nevelő volt, hanem kiemelkedő vezető is, aki korát messze megelőzve alkalmazta a manapság is korszerűnek számító menedzselési

¹ Holló János és a 100 éves Mezőgazdasági Kémiai Technológia Tanszék, 1952–1995 című szimpóziumon (Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Alkalmazott Biotechnológiai és Élelmiszertudományi Tanszék)

módszereket, önzetlenül támogatta a fiatal nemzedéket. Külföldi kongresszusokról visszatérve mindig köszönetet mondott fiatalabb kollégáinak, akik előadásai összeállításában segítségére voltak. A szó legnemesebb értelmében és nagy betűkkel – EMBER volt.²

Ezt bizonyítja Kálmán Alajos Emlékbeszéd Náray-Szabó István felett (1997. szeptember 12.) című írásának részlete is: „... Soha el nem múló köszönettel tartozom Holló János tagtársamnak, aki, mint a BME Vegyész-mérnöki Karának akkori dékánja, Náray-Szabó nyugdíjaztatását a méltányos megoldással lezárta.³A következő évben (1972), mint a KKKI új igazgatója, a hálás tanítvány határozottságával és tapintatával az intézet saját halottjának kijáró megbecsüléssel intézte Náray-Szabó István temetését. Negyedszázad elteltével is csak a tisztelet hangján szólhatok volt igazgatóm, Holló János nemes gesztusáról.”

A jó cél érdekében készült terveket, munkákat támogatásáról biztosította a professzor úr. Így pl. 2001 júniusában a roma oktatásért felelősséget érző értelmiségiek, civil szervezetek, roma oktatással foglalkozó szakemberek egy csoportja a cigány gyermekek és fiatalok oktatására vonatkozó legsürgetőbb feladatokról készített javaslatot, melyet levélben támogatott.

Vinkler Péter kémikus (jelenleg az MTA Tudományos Publikációs Adattár vezetője) írásában olvashatjuk az alábbiakat: „Holló Jánosnak a kutatóintézet életének átalakításában, modern szervezetének megeremtésében óriási szerepe volt. Tette mindezt olyan természetességgel, hogy mind a tudományos vezetők, mind az idősebb és fiatalabb kutatók, de általában mindenki tisztelte és elfogadta az álláspontját. Holló Jánost mindenki becsülte, tisztelte és szerette. Hiszen kivétel nélkül mindig segített, bárki is fordult hozzá. A találkozások alkalmával sohasem tudtuk megelőzni, szívélyesen, előre köszönt mindenkinek, akár kutató, akár laboráns, szakmunkás, takarítónő vagy könyvelő is volt az illető. Ismert mindenkit, tudta, kinek milyen sikerei, gondjai vannak. Ha valaki hozzá fordult, percek alatt vázolta, szerinte mit lenne érdemes tenni. Holló Jánosnak a Központi Kémiai Kutatóintézet igazgatójaként végzett tevékenységére mindannyian – akár ismertük őt személyesen is, akár nem – szívesen és büszkén emlékezhetünk vissza. Talán enyhe nosztalgiával úgy is mondhatjuk, hogy az intézetnek valódi aranykora volt ez az időszak. Ebben az időben kedvezőek voltak ugyanis mind a külső körülmények, mind pedig azok a belső tényezők, amelyeket az igazgatónak, illetve az intézet kutatóinak közös erőfeszítése befolyásolni tudott. Ennek eredményeként a tudományos és a gyakorlati hasznosságú kutatásoknak olyan harmonikus fejlődését sikerült biztosítani, ami jó alapot szolgáltatott ahhoz, hogy az intézet sikeresen vegye a későbbi akadályokat, amelyek a 90-es évektől kezdődően a tudományos kutatások számára igen nehéz időket hoztak.”⁴

Igen sokat tett azért, hogy a kutatók, a fiatal és a nagy tapasztalatú munkatársai is minél több helyen, többször mutassák be tevékenységüket előadás tartásával, publikációval. A kutatások anyagi igénye nem csekély, éppen ezért ipari vállalatokat – pl. gyógyszergyárakat – vont be a különböző kutatások támogatására, lehetővé téve ezzel azt is, hogy a tehetségek kibontakozhassanak, mégpedig úgy, hogy a felfedezések nyújtotta sikerélmények egyre biztosabb, mélyebb szakmai tudáshoz vezessenek.

2 Emlékezett rá Boródi Attila ABO and PARTNERS

3 Kálmán Alajos Széchenyi díjas kémikus, az MTA rendes tagja; Náray-Szabó István (1899-1972) fizikokémikus volt, akit koholt vádak alapján bebörtönöztek, majd internáltak 1947-1953 között, 1956-1970 között KKKI tudományos tanácsadója volt

4 Megemlékezés Holló Jánosnak, mint az MTA Központi Kémiai Kutatóintézet igazgatójának tevékenységéről

Gimnáziumának önzetlen támogatója

Boródi Attila a fentebb említett emlékezésében ez is szerepelt: „Csodálatos ember volt, aki a legmagasabb tudományos csúcson sem feledte, honnan indult. Jászberényben járt gimnáziumba, ezért több mint hatvan éven keresztül minden évben megjutalmazott két jászberényi gimnazistát.”

Ez a diákjutalom – a Lehel Vezér Gimnáziumban (LVG) a 20. század közepe óta ismert – a Holló fizika, illetve magyar irodalom díj, amelyek mellé néhány éve a biológia díj került.

Az elmúlt hatvan évben több mint 150 tehetséges, az iskolának dicsőséget szerző, „leheles” diák kapott Holló-díjat.

A díjakat a professzor úr három, szívében előkelő helyet elfoglaló ember emlékére alapította, s a következő mondatok kíséretében kerülnek átadásra:

– Gergely Adolfnak, a náci barbarizmus következtében tragikusan elhunyt országos híru matematika-fizika tanárnak, az ifjúsági repülőmodellezés úttörőjének, az ország első Aero-köre megalapítójának, a melegszívű pedagógusnak emlékére letétbe helyezett 200 ezer forint éves kamatának a felét kapja az a most érettségiző tanuló, aki fizikából gimnáziumi tanulmánya során a legjobb eredményt érte el.

– A gimnázium volt növendéke, Holló András egyetemi hallgató öcsém emlékére, a fegyveres ellenállási mozgalomban való részvétele miatt a nyilasok különbírósa 1944. december 5-én a Margit körúton kivégzett, a letétbe helyezett összeg kamatának másik felét kapja az a most érettségiző tanuló, aki a XX. század magyar irodalmának tanulásában kiemelkedő eredményt ért el.

– A mai napon 200 ezer forintot a „Tehetséget 2000-re!” Alapítvány számlájára befizettünk azzal a céllal, hogy hasonlóan a volt tanárom, Gergely Adolf, és öcsém, Holló András emlékére alapított díjakhoz, az összeg éves kamatai egy tanulmányi díjat fedezzenek. A díjat nemrégien elhunyt öcsém emlékére ajánlom fel. Öcsém Holló Ferenc (1923–1997) állatorvos, címzetes egyetemi tanár, ismert parazitológus, évtizedeken keresztül főszerkesztője volt a Magyar Állatorvosok Lapjának. Emléke – az Önök belátása szerint – egy vagy két diákot szeretnék a díjban minden évben részesíteni, aki biológiából a legkiemelkedőbb eredményt érte el akár a tanterv szerinti órákon, akár biológiai önképzőkörön vagy versenyen. A díjazott(ak) kiválasztása és a díj átadása a korábbi két díjhoz hasonlóan történjék.

A díjakat a tantestület javaslatai majd döntése után az évzáró ünnepségen a mindenkori igazgató adta és adja át. Az iskolai tanévzárónak mindig fénypontja a jutalmazás, a díjak átadása. Minden évben nagy megtiszteltetés volt, és ma is az valamelyik Holló-díjat megkapni, hiszen

ez a díj igazolja, hogy a díjat kapó kiemelkedő eredményt ért el a gimnáziumi évek során a fizika, a magyar irodalom vagy a biológia tantárgyból. Visszagondolva az LVG-ben eltöltött évekre, nyugodt lélekkel állíthatom, a tantestület mindig kellő alaposággal javasolta, majd választotta ki a díjra legalkalmasabb, legjobb, legeredményesebb diákokat.

Ma már minden díj alaptökéje a „Tehetséget 2000-re!” Alapítvány számláján található. A díjakkal járó összeg az évek során a pénz értékének megfelelően változott, de az adott évben sokat ért annak, aki kézhez kapta.

Az egykori díjazottakról

Kíváncsi voltam, milyen életutat tettek meg azok, akik egyik vagy másik díj tulajdonosai lettek, segítette-e őket ez a jutalom? A hatvan év igen nagy idő, nem egyszerű dolog információt szerezni róluk, még nehezebb nyomon követni az életüket. A díjazottak – akikről ismereteim vannak – többnyire elérték a maguk elé kitűzött célt, sőt közülük sokan a szakmájuk kiemelkedő egyéniségei. A díj valamilyen módon segítette őket abban, hogy teljes szívükkel, eszükkel és bátorságukkal kövessék valóságát, esetleg különleges álmaikat, és el is éri azt.

Az alábbiakban néhány Holló-díjas, különböző tanévekben érettségizett „leheles” diák vall az utolsó gimnáziumi évről, a díj előzményeiről, a vele kapcsolatos érzésekről, a pályaválasztásról, a szakmai munkáról.

Taczman Gizellától kaptam a következő beszámolót: Pontosan 40 évvel ezelőtt, 1973-ban érettségiztem a Lehelben, Nagy Józsefné osztályában. Osztályunk az első orosz tagozatos osztály volt, Zaják Etelka és Szántai Katalin tanították nekünk az oroszot. Velünk párhuzamosan érettségizett a gimnázium történetében első matematika tagozatos osztály is... Abban az időben már volt néhány alapítvány, amelyik jutalmazta a végzősöket. Az egyik, a Holló Alapítvány a mai magyar irodalomban legjárta tanulókat is díjazta. Ezt kaptam én. Gimnazista koromban nagyon sok szavalóversenyen és Kazinczy versenyen vettem részt, sok kortárs költő versét mondtam. Gondolom, emiatt kaptam én ezt a jutalmat. Nagyon örültem neki, és nagyon büszke voltam rá. Történelem-orosz szakon végeztem az egyetemet, a rendszerváltás után átképeztem magam, elvégeztem az angol szakot. 22 évig, 2000-ig tanítottam. Azóta más területen dolgozom. 1978 óta Debrecenben élek, de minden fontos berényi eseményről tudok.

Petrics Anna a LVG magyar-orosz-német szakos tanára a következőket írta: Igen nagy volt az örömöm azon a tanévzáró ünnepségen, amikor 1976-ban a saját nevemet hallottam, s az akkori igazgató úr, Balog János bejelentette, ki kapta a Holló-díj magyar irodalmi részét a XX. századi irodalom tanulmányozásáért. E téren, az irodalom terén a családukban nemzedékekre nyúlik vissza a könyvek szeretete: szüleink, sőt – mindkét részről – nagyszüleink is nagyon szerettek olvasni. Én magam a gimnázium 3. osztályában készítettem egy OKTV (Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny) pályamunkát – a címére ma is emlékszem: Az idill és a halál Radnóti kései lírájában –, ám nem jutottam be az országos döntőbe. Azt a napot, a tanévzáró ünnepség napját azért sem felejttem el, mert eljött Édesanyám is, s így azonnal, együtt örülhettünk ennek a kiténtetésnek; akkoriban ritkán jártak a szülők évről-évre. Itt és most szeretném nagyon, de nagyon megköszönni tanárainknak, akiktől sok-sok ismeretet vehettem át az évek folyamán: Terjékiné tanárnőnek, aki az általános iskolában, Kasnya Sándor tanár úrnak, Nagy Józsefné tanárnőnek, akik a gimnáziumban egyengették az utamat. Bizony, nagy érdemük van ebben a díjban! Ha leírom az összeget, amelyet akkor egy borítékba téve kaptam – 300 forintot –, ma már csak mosolyt fakasztok az arcokon, ám akkoriban az nagy pénz volt:

több vaskos regényt lehetett venni rajta... Azt már bizony nem tudom, hogy arra költöttem-e, de azt tudom, hogy Holló András-díjnak lenni akkoriban is nagy öröm volt. Ma, ugyanazon iskola, az alma mater magyartanáráként pedig különösen az!

Nagy Győző 1978-ban kapta a Holló fizika díjat, s a következőket osztotta meg velünk: ... azért kaptam a díjat, mert ötödik lettem az OKTV-n fizikából a fizika tagozatosak kategóriájában, illetve a fizikai olimpiai keretnek tagja voltam, bár olimpián sajnos nem vettem részt. (Abban az évben talán el is maradt.) Fizikusként végeztem a Kossuth Lajos Tudományegyetemen, Debrecenben, de a számítástechnika akkoriban jobban vonzott, ezért ilyen területeken mentem tovább. Az egykori SzKI-ban, majd a SAMSUNG Advanced Institute of Technology-n dolgoztam 2 évig Dél-Koreában, ezután a magyar SAMSUNG-nál mint informatikus. Innen az IBM-hez kerültem, ahol oktattam, és számítógéphálózati szakértőként dolgoztam. Innen kerültem jelenlegi munkahelyemre a Raiffeisen Bank Informatikai Főosztályára, ahol IT Architektként dolgozom. Szabadidőmben sokat sportolok, és matematikai feladatok megoldásával ütöm agyon az időmet, valamint próbálok követni a modern fizika eredményeit.

Megtudtam, hogy Győző édesapja máig őrzi azt a régi borítékot, amire az van ráírva: Holló Alapítvány, Nagy Győző IV. A 400 forint.

Olajos András így emlékezett: 1979-ben a tanévzárón kaptam meg a Holló fizika díjat. Meglepdtem és megtiszteltetésnek vettem. Akkor igen jó évem volt, az OKTV-n 7. helyet szereztem meg fizikából, így a legjobb fizikaszakos tanuló lettem. A díjnak, annak az évfolyamnak és volt tanárainak felbecsülhetetlenül sokat köszönhetek. A pályaválasztásom akkor már eldőlt, orvosnak jelentkeztem, de komolyan felmerült bennem, hogy pl. atomfizikusnak tanuljak Moszkvában. Végül is orvos lettem, és a mai napig büszke vagyok járszági származásomra, az LVG-re, tanárainra. Átvételkor még fel sem fogtam, hogy ilyet csak egyszer kaphat az ember. Mivel édesanyám is itt végzett anno, büszke voltam, hogy nem esett messze az alma fájától, talán Ő még büszkébb volt, habár ezt sosem mondta. Akkor olyan erős volt a 4. a. és a gimnáziumban a színvonal, hogy akár másik négy barátom is kaphatta volna. Bizonyára azért döntöttek mellettem, mert két évig matematika tagozatba jártam, és utána mentem az osztály fizika tagozatos részébe, ahová Boros tanár úr hívott, és nem akartam méltatlan lenni az invitálásra. Igyekeztem. Talán sikerült. Később a Debreceni Orvostudományi Egyetemen szereztem általános orvosi diplomát, majd 1985-től Hatvanban dolgoztam a Baleset Sebészeti osztályon, sebész és traumatológiai szakvizsgát tettem. Tíz év után családommal Debrecenbe költöztünk, ahol mentőorvosként dolgoztam, csaknem négy évet, éppen szakvizsga előtt mentem ki házi orvosnak, és 1999 óta Dombrádon dolgozom, 2700 fő felnőtt és gyermek orvos vagyok. Hitvallásom azóta sem változott, a dolgok egyszerűek, csak sokan túlbonyolítják őket, továbbá kitartással, türelemmel, akarattal minden elérhető, és mindenki megtalálja a helyét –, s ahogy mondani szokták: „Minden sors megtalálja a maga emberét” (nem cseréltem fel a szavakat!) Ha úgy nézzük belőlem nem lett akadémikus, ennek ellenére úgy gondolom mindenhol próbáltam a tőlem telhető maximumot nyújtani. Valahogy így nevelt a közeg ahol születtem, éltem, élek.

Forgó Katalin a Lehel Vezér Gimnázium igazgatóhelyettese 1981-ben érettségizett a LVG-ben, és ekkor kapta a Holló magyar irodalom díjat: Már 7. osztályban elköteleztem magam a magyar és a történelem mellett, akkor még jogász szerettem volna lenni – idézte fel az egykoron történeteket. A gimnáziumban vált nyilvánvalóvá, hogy a választott utam döntően a magyarhoz köt, s ebben Nagy Józsefné tanárnőnek volt kiemelkedő szerepe. Osztályfőnököm és szaktanárom is volt, később – talán mondhatom – jó barátommá vált. Rengeteg versenyen

indultam az ő segítségével, sokat dolgoztunk együtt a tanórákon kívül is. Bizonyára ez érett díjjá az érettségi évében. Megerősített a Holló-díj abban, hogy nem választottam rosszul akkor, amikor a debreceni egyetem magyar-történelem szakát elkezdtem. Idővel tanárrá váltam, 1992 óta ugyanott tanítok, ahol magam is végeztem, s magyartanárként jelölhetem saját tanítványaimat, ha méltóak a Holló-díjra. Szívet melengető érzés annak örülni a mai világban, hogy van olyan, akinek szüksége van még a „lélek balga fényűzésé”-re.

Sándor Laura gyermekgyógyász szakorvos, aki az OKTV-n és a Kitaibel Pál Biológia Versenyen elért eredményeiért 2001-ben Holló biológia díjat kapott, az alábbiakat írta: Nagy öröm volt számomra az elismerés a sikeres egyetemi felvételi mellett. Ki gondolta volna akkor, hogy ez annak az útnak az eleje, ami a gyermekgyógyász szakvizsga felé vezet, és azon kevés ember közé fogok ezzel tartozni, aki magyar gyerekeket szeretne itthon gyógyítani a szegényes megbecsülés ellenére? A nagymamám egészen biztosan. Diplomámat a Debreceni Orvostudományi Egyetem Általános Orvos Karán szereztem meg 2007-ben, ezután 2 évig voltam rezidensi státusban Debrecenben, szakorvos jelöltként pedig Szolnokon a Hetényi Géza Kórház Gyermekosztályán. 2013 áprilisában csecsemő-és gyermekgyógyász szakvizsgát tettem. Jelenleg a szolnoki Hetényi Géza Kórház Gyermekosztályán dolgozom. Az egyetemi évek alatt nyaranta a hatvani Bátor Tábor kis betegeivel töltöttem több hetet.

Szauberné Bordás Mariann 2003-ban 10. osztályos korában kapta meg a Holló biológia díjat. A Kitaibel Pál Biológia Verseny országos döntőjében kiválóan szerepelt. Már az általános iskolában a szitakötők megfigyelésével foglalkozott, ezt a gimnáziumban is folytatta, és a kutatási eredményeiből készített dolgozatával a Természet Világa folyóirat XIV. Természet-Tudomány Diák pályázatán a „Biodiverzitás különdíj” kategóriában III. díjban részesült. S dolgozata olvasható is volt 2005-ben a Természet Világában. Ökológusnak készült, de nagyszerű gyógytornász lett, s a következőképpen emlékszik: Természetesen jó érzés volt, örömmel töltött el, bár rég volt már, így talán másképp is emlékszem vissza. Akkor biztos még nagyobb örömmel töltött el, mint most visszagondolva érzem, és büszke voltam rá, tudtam, hogy a család, a tanárok is azok, és ez nagy önbizalmat, erőt adott, hogy jó az, amit csinálok. Olyan volt, mintha ezért dolgoztam volna, és mivel nem ezen a vonalon mentem tovább tanulni, kicsit lezárás is volt, szép lezárás, és búcsú!

Taczmann Mária 2004-ben lett a Holló magyar irodalom díjnak a tulajdonosa, s az alábbiakat írta: A gimnáziumban 11. és 12. osztályban folyamatosan készültem a megyei irodalom versenyekre. 11-ben 2. helyezést, 12-ben 1. helyezést értem el. Valamelyik évben nekem adták a verseny legtöbb memoritert ismerő résztvevőjének járó különdíját is, de már nem emlékszem, pontosan mikor. Almási Mária magyartanárnökvel ezen eredmények után kezdtünk készülni az OKTV-kre. 11-ben csak az iskolai fordulóban vettem részt. Végzősként továbbjutottam a debreceni területi fordulóra, végül a budapesti döntőre is, ahol 10. helyezést értem el. A témám itt Márai Sándor Egy polgár vallomásai című regénye volt. E miatt az eredmény miatt az érettségim és a felvételin is maximális pontszámot kaptam automatikusan. Az OKTV-eredmény nagy lendületet adott, főleg az, hogy az iskolában senki nem ért el hasonló eredményt előttem ebből a tárgyból. Hálás szívvel gondolok Almási tanárnőre, aki időt és fáradságot nem sajnálva hónapokon keresztül külön foglalkozott velem, célirányosan erre a megmérettetésre készülve. Szép befejezése volt ez az ő pedagógusi munkájának és az én gimnazista éveimnek is. Ezután a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karán tanultam angol-magyar szakon. Sorsdöntő éveknél tekintem ezt a periódust, ekkor kristályosodott ki emberi és szakmai értékrendem, kialakult hivatástudatom. Irodalmi témában tovább folytattam a munkát: az

Irodalomtudományi Tanszéken voltam demonstrátor, és az angol szakos esszéíró pályázaton döntősek lettek az értelmezéseim. Három évig tanítottam a jászberényi Terplán Zénó Szakközépiskolában, most kezdtem a munkát a budapesti Szent Benedek Iskolaközpontban. Itt felsős gyerekeknek fogok magyart tanítani, fejlesztő órákat tartani, iskolaújság-szerkesztés keretében kreatív írásszakkört tartani, versenyeket szervezni. Sok-sok angolórám is van a gimnáziumban, és először vagyok osztályfőnök. Ha időm engedi, a Jászkürt Újságba is írok művészet, kultúra és hitélet témakörben. Nagy szeretettel és köszönettel gondolok a gimnazista évekre, az ott kapott alapokra, és magára a végzősként elnyert díjra is!

Karácsony Gábor egyetemi hallgató 2009-ben kapott Holló fizika díjat, melyről a következőképpen írt: Megtisztelő érzés volt megkapni az egész iskola előtt a díjat. Ez további lendületet adott tanulmányaimhoz. Mechatronikai Mérnök BSc-t végeztem a BME Gépészmérnöki karán, most pedig Gépészeti Modellezés MSc-n tanulok, szilárdságtani és áramlástanai modellezést. A fizika mindig központi szerepet játszott az életemben. Sok versenyen indultam. Az iskolánk szervezte megyei Holló András fizika versenyen minden évben indultam, s az első három hely valamelyikén végeztem. 12. osztályban első lettem a kategóriámban, s sorozatban jó eredményt értem el más fizika versenyeken is. Úgy gondolom ez döntő volt a díj nekem ítézésében.

Szegedi Ervin, aki sajnos 50 évesen meghalt, 1975-ben részesült a Holló fizika díjban a középiskolás években elért fizika tantárgybeli eredményeiért. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen (KLTE) szerzett matematika-fizika szakos tanári diplomát. Ezt követően a KLTE Gyakorló Gimnáziumában tanárként majd igazgatóhelyettesként dolgozott. Egy időben pedig a KLTE Kísérleti Fizikai Intézetben nagyáramú neutrongenerátor építéséhez kapcsolódott a munkája.

Záró gondolatok

Azt gondolom, a fentiek tanúsítják, hogy a nyilatkozók és a többiek esetében is megfelelő személyhez került a díj. Így méltó módon őrzik Gergely Adolf, Holló András és Holló Ferenc emlékét, és a díjazottak élete inspirálhatja a mai fiatalokat is minél nagyobb, szebb teljesítményre, bizonyítva azt, hogy semmi sem elérhetetlen, a tehetség mellett csak kitartás kell. A díjazottak még a tanévzáró után a rendnek megfelelően levélben köszönték meg a jutalmat Holló professzor úrnak.

Édesapám örült a leveleknek – ezekben a diákok a köszöneten kívül beszámoltak a tanulmányaikról, és a továbbtanulási céljaikról... Édesapám fontosnak tartotta a jó fogalmazást – mérnök létére nagy humán műveltséggel is rendelkezett –, és ezeket a leveleket is egy alkalomnak látta, amikor a diákok íráskészségüket gyakorolhatják. A leveleket nem tartotta meg, számára fontosabb volt, hogy adjon, mint a hálálkodás számontartása – írta leánya, Holló Dorottya.

A jászági embert kösse bár élete, munkája Budapesthez vagy az ország, a nagyvilág számára városához elszakadni nem tud a jász földtől. Így volt ezzel professzor úr is, a Jászberényben töltött évei életének későbbi szakaszában sem halványultak.

Az egyetemi évek alatt hazajárt Jászberénybe, a Bercsényi utcai ház biztos pont volt az életében. A nagy világgégés alatt és után elszenvedett fájdalmas történések miatt később már csak gondolatilag és levelezés révén volt jelen.

Természetes volt azonban számára, hogy a Jászok Egyesületének tagja legyen.

A régi berényi családi, baráti, iskolai emlékeket élete végéig magában hordozta, sokat és nagy szeretettel mesélt, de a szörnyű veszteségeket talán a fizikai távolság segítette átvészelni. Összesen talán két ízben látogatott Jászberénybe 1946 után – emlékezett erre a professzor úr leánya. Valóban, a volt iskolája meghívására két alkalommal járt a városban.

1967-ben a gimnázium 200 éves fennállásának alkalmából rendezett ünnepségsorozat központi ünnepségén a professzor úr is részt vett.

1977-ben pedig, az egy évvel korábban alakult Városi Értelmiségi Klubban tartott nagy sikerű előadást, Biomérnöki kutatásaink az ezredforduló problémáinak tükrében címmel felnőttek és diákok előtt, melynek hallgatója voltam. Megismerkedhettünk a legújabb biokémiai vizsgálati módszerekkel és eredményekkel.

Az előadása különleges és érdekes volt azért is, mert az akadémiai székfoglaló beszédét hallhattuk tőle minden jelenlevő számára érthető nyelvezetre lefordítva. Számomra nagy élményt jelentett ez az előadás amiatt is, mert a megérkezésekor igazgatóhelyettesként az elsők között köszönhettem professzor urat. Ma is megjelenik előttem a szürke öltönyös, jellegzetes szakállú úr alakja, aki nagyon kedvesen üdvözölt mindenkit. Az előadás után a Lehel Harsona című iskolaiújság diákújságírójának kérdéseire szívesen válaszolt. A válaszaiban megfogalmazott tanulságok ma is érvényesek. A szaktárgyakon kívül... a nyelvekre fordítsátok a legnagyobb figyelmet. Nemcsak közhely az a mondás: Ahány nyelvet beszélsz, annyi embert érsz! – mondta a diákriporternek. A szabad idejével kapcsolatos kérdésre adott válaszából a szakmán túli emberről is képet kaphattunk, amikor a következőket mondta: „Legszívesebben kiállításokra, tárlatokra járok kislánnyal. Erre még a legfontosabb munkám közben is szakítok időt. Önöknek is szívből ajánlom.”

Az ember tevékenységével befolyásolja a jövőt jobban, mint a jelenét. Holló professzor úr sok mindenre kiterjedő tevékenységével, példamutatásával emberileg és szakmailag is tanítványok, s más fiatalok sokaságának jövőjét pozitívan befolyásolta. Ráébresztve őket arra, hogy a tudományos kutatásban, de a gyakorlati munkában is a szellemi erőfeszítésnek lesz eredménye. A megismerés iránti szenvedély, a felfedezés öröme azonban csak akkor lesz saját maguk és mások számára is hasznos és gyümölcsöző, ha képesek lesznek alkalmazkodni a változó életfeltételekhez, a változó világhoz. Mindehhez szükség van arra, hogy higgyenek abban, amit csinálnak, legyen türelmük végigjárni az utat, és ekkor a szerencse is melléjük szegődik.

A professzor úrról olvasott cikkekben többször is előkerült a tanulságos hitvallásai közül az, melyet 1994-ben Tóth-Zsiga Istvánnak, a Magyar Élelmezésipari Tudományos Egyesület akkori főtitkárának írt. Azt gondolom, befejezésként álljon itt mindnyájunk okulására ez a mondat:

„Sohase unatkozzatok, soha ne töltsétek időt haszontalan tevékenységekkel, keressétek az új kihívásokat, sose riadjatok vissza a nehézségektől, s minden körülmények között tartsátok meg emberi méltóságotokat és tisztességeteket.”

Felhasznált források:

<http://www.keki.hu/sites/default/files/TK349.pdf>

<http://eoq.hu/evik/evik94-3.pdf>

<http://www.cfri.hu/?q=node/89>

http://mta.hu/mta_hirei/elhunyt-hollo-janos-vegyeszmernok-az-mta-rendes-tagja-129090/

http://www.ch.bme.hu/document/992/original/2000_Hollo_ahd.pdf

<http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/673.html>

<http://chemonet.hu/osztaly/emlek/vas.html>

<http://chemonet.hu/hun/olvaso/histchem/legenda/naray/naray.html>

Szalóki Anikó: Beszélgetésem Holló János akadémikussal in. Lehel Harsona a jászberényi

Lehel Vezér Gimnázium diáklapja XIII. évfolyam -1977/78. tanév, október hó